

Warszawa, dnia 05 kwietnia 2013 r.

Trybunał Konstytucyjny
Al. Jana Christiana Szucha 12a
00-918 Warszawa

Skarżący:

Z   O
ul.

reprezentowany przez:

radcę prawnego
Ewę Hofman
ul. Mikołajska 17/3
02-455 Warszawa
Nr wpisu na listę WA-7754

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Na podstawie art. 79 ust. 1 w zw. z art. 188 pkt 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), dalej zwanej jako „**Konstytucja**”, w imieniu Z   O zwanego dalej jako „**Skarżący**”, którego pełnomocnictwo załączam, składam skargę konstytucyjną i wnoszę o stwierdzenie, że:

- 1) art. 70 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 179, poz. 1485), dalej zwanej jako „**upn**”, w zakresie w jakim dopuszcza możliwość orzeczenia przepadku przedmiotu przestępstwa oraz przedmiotów i narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia, nawet jeżeli nie były one własnością sprawcy, niezależnie od winy osoby będącej właścicielem przedmiotu objętego przypadkiem

jest niezgodny z:

1. art. 2 w związku z art. 42 ust. 1 Konstytucji;
2. art. 31 ust. 3 w związku z art. 21 i art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji;
3. art. 32 w związku z art. 64 ust. 2 Konstytucji;

- 2) art. 421 kodeksu postępowania karnego z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz.U. Nr 89, poz. 555), dalej zwanego jako „**KPK**” w zakresie w jakim przepis ten uniemożliwia wniesienie środka odwoławczego od postanowienia o przepadku,

jest niezgodny z:

art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Jednocześnie wnoszę o zwrot kosztów zastępstwa wykonywanego przez radcę prawnego, według stawek przepisanych.

Wnoszę również o zawieszenie wykonania postanowienia o przypadku pojazdu, będącego własnością Skarżącego, z dnia   maja 2012 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w O   sygn. akt

1. Stan faktyczny

Naruszenie powyższych przepisów Konstytucji nastąpiło w związku z wydaniem postanowienia o przypadku samochodu osobowego marki   , rok produkcji   , nr rej.   , nr VIN   będącego własnością Skarżącego (dalej zwanego jako „**Pojazd**”) na rzecz Skarbu Państwa, zawartym w wyroku z dnia   maja 2012 r. wydanym przez Sąd Okręgowy w O   , sygn. akt   (dalej zwanego jako „**Postanowienie o przypadku**”). Przepadek Pojazdu został orzeczony za przestępstwo z art.   ust.   upn w zw. z art.   §   kodeksu karnego przypisane oskarżonemu N   G   , który został uznany winnym tego, że

Skarżący występował w sprawie jedynie jako świadek. Skarżący użył Pojazdu N   G   , nie wiedząc w jakim celu zostanie użyty. Sąd ani w powyższym, ani w żadnym innym postępowaniu nie stwierdził, że Skarżący miał jakikolwiek udział w przestępstwie popełnionym przez N   G   Skarżącemu nie przypisano zatem żadnej winy w popełnieniu przestępstwa, w związku z którym zostało wydane Postanowienie o przypadku Pojazdu.

2. Wyczerpanie drogi sądowej

Skarżącemu nie przysługiwał żaden środek zaskarżenia na postanowienie o przypadku, ani żadne inne środki odwoławcze, jako że Skarżący nie był oskarżonym. Zgodnie bowiem z art. 421 KPK *„Osobie nie będącej oskarżonym, która zgłasza roszczenie do mienia objętego przypadkiem przedmiotów, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń tylko w drodze postępowania cywilnego.”*

W tym miejscu na marginesie wspomnieć należy, że Skarżący nie miałby i tak możliwości dochodzenia swoich praw w postępowaniu cywilnym przeciwko Skarbowi Państwa z uwagi na to, że przepis art. 70 ust. 1 upn przewiduje fakultatywne orzeczenie przypadku bez wskazania, że dopuszczalność orzeczenia przypadku zależna jest od winy właściciela przedmiotu objętego przypadkiem. Oznacza to, że orzeczenie przypadku zawsze będzie zgodne z prawem, jeśli tylko przedmiot, wobec którego orzeczono przypadek jest przedmiotem służącym do popełnienia przestępstwa w rozumieniu art. 70 ust. 1 upn. Sąd zgodnie z art. 70 ust. 1 upn nie jest zobowiązany do badania winy właściciela przedmiotu, wobec którego orzeka się przypadek. Natomiast możliwość dochodzenia roszczeń na drodze cywilnej istnieje tylko

w przypadku wydania przez Sąd orzeczenia niezgodnego z prawem, przy czym w orzecznictwie uznaje się, że niezgodność taka musi być oczywista i nie może wymagać głębszej analizy¹. Możliwość dochodzenia roszczeń w postępowaniu cywilnym, o której mowa w art. 421 KPK dotyczy zatem jedynie sytuacji, w której sąd orzeknie przepadek, w przypadku gdy prawo w ogóle nie przewiduje możliwości orzeczenia przepadku. Takie rozumienie art. 421 KPK potwierdza także stanowisko doktryny.² W praktyce zatem Skarżący nie może realizować swego prawa do sądu w postępowaniu przed sądem cywilnym.

Niezależnie jednak od kwestii możliwości dochodzenia przez Skarżącego roszczeń na drodze postępowania cywilnego, uznać należy, że Skarżącemu nie przysługiwały żadne środki zaskarżenia, gdyż za takie nie można uznać możliwości dochodzenia odszkodowania w odrębnym postępowaniu niż to, w którym orzeczono przepadek. Zatem Postanowienie o przepadku ma charakter ostateczny.

3. Argumenty przemawiające za tym, że zakwestionowane w skardze konstytucyjnej regulacje prawne stanowiły podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia

Podstawę prawną Postanowienia o przepadku stanowił art. 70 ust. 1 upn, co wynika wprost z sentencji wyroku. W punkcie XII wyroku z dnia   maja 2012 r. Sąd orzekł na podstawie art. 70 ust. 1 upn przepadek na rzecz Skarbu Państwa Pojazdu za przestępstwo przypisane oskarżonemu N   G

Z kolei art. 421 KPK stanowił podstawę wydanego wyroku, w takim znaczeniu, iż na podstawie tego przepisu Postanowienie o przepadku stało się ostateczne, pomimo braku możliwości wniesienia środka zaskarżenia lub innego środka odwoławczego od tego postanowienia.

4. Zachowanie terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej

Dnia   grudnia 2012 r. Skarżący otrzymał do jego wiadomości prośbę Naczelnika Urzędu Skarbowego w O   skierowaną do Naczelnika Urzędu Skarbowego W   z dnia   listopada 2012 r. o dokonanie likwidacji Pojazdu, względem którego orzeczono przepadek na rzecz Skarbu Państwa wyrokiem Sądu Okręgowego w O   z dnia   maja 2012 r., sygn. akt   Skarżący skierował do Sądu wnioski o wydanie odpisu wyroku z dnia   maja 2012 r., sygn. akt   , który otrzymał następnie dnia 7 stycznia 2013 r. (wraz z wyrokiem z dnia   Października 2012 r. wydanym na skutek wniesienia przez oskarżonych apelacji od wyroku z dnia   maja 2012 r.).

W związku z powyższym, Skarżący zachował 3-miesięczny termin na wniesienie skargi konstytucyjnej, który liczyć należy od dnia otrzymania przez Skarżącego wyroku Sądu Okręgowego z dnia   maja 2012 r., czyli od dnia 7 stycznia 2013 r.

¹ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., sygn. akt I CSK 442/11.

² K. Postulski, M. Siwek, „Przepadek w polskim prawie karnym”, Kraków 2004, s. 344.

5. Prawa i wolności, których naruszenie Skarżący łączy z wydaniem orzeczenia oraz sposób, w jaki zaskarżone orzeczenie narusza jego prawa i wolności

Zaskarżone Postanowienie o przypadku narusza wolność Skarżącego wyrażoną poprzez zasadę *nullum crimen sine lege* w art. 42 ust. 1 Konstytucji, w ten sposób, iż skutkowało ukaraniem Skarżącego, pomimo iż nie popełnił on czynu karalnego. Jednocześnie, poddanie Skarżącego represji karnej pomimo braku spełnienia przesłanki winy Skarżącego oraz błędna treść przepisu art. 70 ust. 1, nieprzewidująca przesłanki winy jako koniecznego warunku orzeczenia przypadku naruszają ustrojową zasadę zaufania obywatela do Państwa, zasadę poprawnej legislacji oraz zasadę sprawiedliwości społecznej wyrażone w art. 2 Konstytucji.

W przedmiotowej sprawie Skarżący nie został uznany za winnego. Nie stwierdzono jakiegokolwiek związku Skarżącego z popełnionym czynem. W związku z powyższym, pomimo iż Skarżący działał zgodnie z prawem, poniósł konsekwencje prawne, których nie mógł przewidzieć. W ten sposób zastosowanie art. 70 ust. 1 upn i wydanie Postanowienia o przypadku naruszyło jego wolność wyrażoną w art. 42 ust. 1 Konstytucji w związku z naruszeniem zasady poprawnej legislacji, zasady zaufania obywateli do państwa i prawa oraz zasady sprawiedliwości społecznej wrażonymi w art. 2 Konstytucji.

Postanowienie o przypadku narusza także prawo własności Skarżącego wyrażone w art. 21 oraz art. 64 ust. 1 i 3 w związku z zasadą proporcjonalności wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji w ten sposób, że pozbawiło Skarżącego własności Pojazdu, pomimo iż nie istniała taka konieczność, która uzasadniona byłaby funkcjonalnym związkiem takiego ograniczenia z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości takich jak np. bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona zdrowia i moralności publicznej, czy też wolności i praw innych osób. W sprawie Skarżącego wypadek Pojazdu nie spełnia roli prewencyjnej wobec sprawcy, który nie poniósł w związku z przypadkiem żadnych dolegliwości ekonomicznych związanych z popełnionym przez niego czynem. Zaskarżony przepis nie wpływa na przestrzeganie porządku publicznego, pozostaje natomiast w rażącej dysproporcji do ciężarów nakładanych na obywatela, a jej efektem nie jest ani sprawiedliwa kara dla sprawcy (gdyż negatywne konsekwencje popełnienia przestępstwa poniósł Skarżący, a nie sprawca). W sprawie Skarżącego ukarany został w istocie Skarżący, który ma jedynie iluzoryczną możliwość uzyskania rekompensaty od sprawcy czynu. Tym samym ciężar kary spadł na osobę niewinną. Art. 70 ust. 1 upn nie spełnia zatem przesłanek niezbędności, proporcjonalności ani przydatności wyrażonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji, które powinny usprawiedliwiać ingerencję w prawo własności Skarżącego.

Zaskarżone orzeczenie narusza również prawo Skarżącego do równego traktowania wyrażone w art. 32 Konstytucji w związku z prawem własności wyrażonym w art. 64 ust. 2 Konstytucji w ten sposób, że w nierówny sposób traktuje Skarżącego w stosunku do innych podmiotów, znajdujących się w identycznej sytuacji faktycznej. Art. 70 ust. 1 upn dopuszcza bowiem nieorzeczenie przypadku wobec innej osoby, znajdującej się w takim samym stanie faktycznym co oskarżony, jak również pozwala traktować w sposób identyczny jak Skarżącego, a więc pozbawić własności, osoby, które popełniły przestępstwo, w związku z którym orzeczono wypadek.

Ponadto, Postanowienie o przypadku narusza prawo Skarżącego do sądu wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z prawem Skarżącego do dwuinstancyjności postępowania sądowego wyrażonym w art. 176 ust. 1 Konstytucji w ten sposób, że w Postanowieniu o przypadku w sposób ostateczny rozstrzygnięto o sytuacji prawnej Skarżącego, pozbawiając go możliwości kontroli instancyjnej orzeczenia wydanego w postępowaniu sądowym. Każde postępowanie, w którym orzeczenie wydaje sąd jest postępowaniem sądowym. Postępowanie, w którym Postanowienie o przypadku wydał Sąd Okręgowy w O było zatem bez wątplenia postępowaniem sądowym. W konsekwencji, zgodnie z art. 176 ust. 1 Konstytucji, postępowanie to powinno być dwuinstancyjne. Zgodnie natomiast z art. 421 KPK Skarżącemu nie przysługiwało prawo złożenia zażalenia na Postanowienie o przypadku, w związku z czym został pozbawiony prawa do sądu przejawiającego się w tym wypadku w prawie do dwuinstancyjności postępowania sądowego.

6. Uzasadnienie zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z Konstytucją

I. Naruszenie zasady odpowiedzialności za czyn karalny wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji w związku z zasadą poprawnej legislacji i zasadą zaufania obywateli do Państwa wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawa oraz zasadą sprawiedliwości społecznej wyrażonymi w art. 2 Konstytucji

Zgodnie z art. 70 ust. 1 upn „*W razie skazania za przestępstwa określone w art. 53-61, 63 i 64 można orzec przepadek przedmiotu przestępstwa oraz przedmiotów i narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia, nawet jeżeli nie były własnością sprawcy.*”

Zgodnie z treścią art. 70 ust. 1 upn sędzia może zatem zastosować środek karny w postaci przypadku w każdej sytuacji, niezależnie od winy właściciela przedmiotu podlegającego przypadkowi. W związku z powyższym art. 70 ust. 1 upn narusza art. 2 w związku z art. 42 ust. 1 Konstytucji, w myśl którego odpowiedzialności karnej podlega tylko ten, kto dopuścił się czynu zabronionego. Należy uznać, że z zasady *nullum crimen sine lege* ustanowionej w art. 42 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji wynika prawo podmiotowe obywateli, które powinno podlegać ochronie, za czym przemawia także umiejscowienie art. 42 ust. 1 w II rozdziale Konstytucji.

Przede wszystkim zaznaczyć należy, że według Trybunału Konstytucyjnego zarówno konstytucyjne, jak i kodeksowe pojęcie „odpowiedzialności karnej”, musi być interpretowane szeroko. Osoba pozbawiona własności przedmiotu z powodu orzeczenia przypadku pomimo, iż nie jest oskarżonym ponosi w istocie odpowiedzialność karną.

Wprawdzie art. 46 Konstytucji, zgodnie z którym „*Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu*” nie łączy przypadku rzeczy z popełnieniem czynów niezgodnych z prawem i nie ustanawia wprost warunku, zgodnie z którym przepadek rzeczy może nastąpić tylko jako forma represji karnej lub jako środek pozbawiający korzyści uzyskanej niezgodnie z prawem, to idea ta leży u podstaw tej instytucji, mającej zresztą w naszym kręgu cywilizacyjnym wielowiekowe tradycje.³ Należy przedstawić stanowisko Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie

³ Tak prof. dr hab. Bogusław Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Komentarz, Legalis 2009.

z którym "Nawet jednak jednostkowe przypadki zastosowania represji majątkowej wobec osób, którym nie można postawić zarzutu nagannego postępowania, nie dają się pogodzić ze standardami orzekania przypadku wynikającymi z art. 46 Konstytucji" (wyr. z dnia 13 lipca 2004 r., P 20/03, OTK-A 2004, Nr 7, poz. 64).

W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 czerwca 2005 r., sygn. akt SK 34/04, OTK ZU Nr 6, A, 2005, Trybunał odniósł się do zagadnienia przypadku narzędzi, które służyły do popełnienia czynu zabronionego bez wiedzy i zgody ich właściciela. Według powyższego wyroku Trybunału Konstytucyjnego „przy założeniu, że skarżący nie popełnił żadnego czynu zabronionego (a trzeba je przyjąć dopóty, dopóki założenie przeciwne nie zostanie udowodnione), obciążenie go odpowiedzialnością i ukaranie za czyn popełniony przez inną osobę uznać trzeba za kłójące się z elementarnym poczuciem sprawiedliwości.” W powyższym orzeczeniu Trybunał zwraca uwagę na prewencyjny charakter środka karnego jakim jest przepadek. W sytuacji gdy to nie skarżący popełnił przestępstwo przy pomocy pojazdu, to orzeczenie wobec niego środka karnego nie spełnia funkcji ani prewencji szczególnej (w odniesieniu do niego – uniemożliwienie dalszej przestępnej działalności), ani też prewencji ogólnej („odstraszenia” potencjalnych sprawców). Zatem stosowanie wobec niego środków prewencji nie znajduje żadnego logicznego uzasadnienia.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że orzeczenie przypadku przedmiotu służącego do popełnienia przestępstwa należącego do osoby trzeciej może być uzasadnione w sytuacji, gdy sprawca przestępstwa celowo posługuje się przedmiotami stanowiącymi cudzą własność i czyni to za wiedzą i zgodą właściciela, czy też w wypadku, w którym właściciel przedmiotu czerpie zyski z przestępczej działalności osób trzecich posługujących się nimi. Trybunał stwierdza, że w innym wypadku – gdyby wina właściciela nie została dowiedziona – mogłoby dojść do złamania zasady *nulla poena sine crimine*, a zatem do karania podmiotu, któremu nie udowodniono jakiegokolwiek udziału w przestępstwie.⁴ Przepis art. 70 ust. 1 upn daje natomiast możliwość orzeczenia przypadku w każdym przypadku, gdy przedmiot służący do popełnienia przestępstwa był własnością osoby trzeciej, nie ustanawiając żadnych dodatkowych przesłanek, który ograniczałyby możliwość orzeczenia przypadku tylko do sytuacji, w których właściciel pojazdu ponosi winę. Ponieważ art. 70 ust. 1 upn nie ustanawia żadnych koniecznych przesłanek orzeczenia przypadku przedmiotu nienależącego do sprawcy przestępstwa, sąd może zgodnie z prawem orzec przepadek również gdy przedmiot służący do popełnienia przestępstwa należał do osoby trzeciej, która nie miała żadnego związku z popełnionym przestępstwem.

Art. 70 ust. 1 upn narusza zasadę zaufania obywateli do państwa wyrażoną w art. 2 Konstytucji w ten sposób, że daje możliwość orzekania przypadku przedmiotu stanowiącego własność osoby niewinnej. W ten sposób art. 70 ust. 1 upn podważa zaufanie obywateli do państwa, daje bowiem możliwość zgodnego z prawem karania osób, które nie popełniły przestępstwa. Wpływać to może na zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa obywateli, którzy mogą mieć poczucie niesprawiedliwości w związku z możliwością legalnego karania osoby niewinnej.

---

⁴ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 czerwca 2005 r., sygn. akt SK 34/04, OTK ZU Nr 6, A, 2005.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa ustanowiona w art. 2 Konstytucji, jest ściśle związana z bezpieczeństwem prawnym jednostki. W świetle tej zasady prawo powinno być tak tworzone i stosowane „by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 lutego 2001 r., sygn. K 27/00, OTK ZU nr 2/2001, poz. 29). Jednostka powinna mieć zatem możliwość podjęcia decyzji o podjęciu danego działania wraz z jednoczesną świadomością prawnych konsekwencji swoich czynów (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 czerwca 2000 r., sygn. P 3/00, OTK ZU nr 5/2000, poz. 138).

Zdaniem Skarżącego Sąd powinien mieć wynikający wprost z przepisu ustawy obowiązek badania, czy właściciel narzędzi miał jakikolwiek związek z popełnionym za ich pomocą przestępstwem. Nieuregulowanie tej kwestii w zaskarżanym przepisie daje Sądowi nieuzasadnioną swobodę w podejmowaniu decyzji o ukaraniu obywatela oraz tworzy niepewność co do prawa. Swoboda taka jest niedopuszczalna tam, gdzie możliwe jest ograniczenie lub pozbawienie obywatela praw. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny, „z wyrażonej w art. 2 Konstytucji zasady państwa prawnego wynika nakaz przestrzegania przez ustawodawcę zasad poprawnej legislacji. Nakaz ten jest funkcjonalnie związany z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa (...) **Po pierwsze- każdy przepis ograniczający konstytucyjne wolności lub prawa winien być sformułowany w sposób pozwalający jednoznacznie ustalić, kto i w jakiej sytuacji podlega ograniczeniom. Po drugie- przepis ten powinien być na tyle precyzyjny, aby zapewniona była jego jednolita wykładnia i stosowanie. Po trzecie- przepis taki powinien być tak ujęty, aby zakres jego zastosowania obejmował tylko te sytuacje, w których działający racjonalnie ustawodawca istotnie zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw**”⁵ Stwierdzić należy, że art. 70 ust. 1 upn nie spełnia powyższych przesłanek wymienionych przez Trybunał. W konsekwencji uznać należy, że art. 70 ust. 1 upn narusza wyrażoną w art. 2 Konstytucji zasadę poprawnej legislacji, w ten sposób, że nie ustanawia żadnych koniecznych przesłanek orzeczenia przepadku przedmiotu nienależącego do sprawcy przestępstwa, sąd ma zatem prawo orzec przepadek również gdy przedmiot służący do popełnienia przestępstwa należał do osoby, która nie miała żadnego związku z popełnionym przestępstwem. Przepis ten jest sformułowany nieprecyzyjnie, czego konsekwencją może być brak pewności co do prawa oraz utrata zaufania obywateli do Państwa.

Z powyższych względów, możliwość ukarania obywatela pomimo niepopełnienia przez niego czynu karalnego w oczywisty sposób narusza także zasadę sprawiedliwości społecznej wyrażoną w art. 2 Konstytucji.

Ze względu na powyższe zasady ustrojowe **niedopuszczalne jest ogólne sformułowanie przepisu, na mocy którego możliwe jest nałożenie kary na obywatela (przepadek stanowi bowiem w istocie pociągnięcie do**

---

⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 30 października 2001 r., sygn. akt K 33/00, OTK ZU 2001, Nr 7, poz. 217.

odpowiedzialności karnej właściciela przedmiotu) . Przesłanki zastosowania kary powinny być natomiast w sposób nie budzący wątpliwości sformułowane w przepisie.

Uznać zatem należy, że art. 70 ust. 1 upn w oczywisty sposób narusza zasadę *nullum crimen sine lege* wyrażoną w art. 42 ust. 1 Konstytucji oraz zasady ustrojowe wywodzone z art. 2 Konstytucji.

II. Naruszenie prawa do równego traktowania wyrażonego w art. 32 Konstytucji w związku z prawem własności wyrażonym w art. 64 ust. 2 Konstytucji

Art. 70 ust. 1 upn, w zakresie w jakim dopuszcza możliwość orzeczenia przepadku przedmiotu przestępstwa oraz przedmiotów i narzędzi, które służyły lub były przeznaczone do jego popełnienia, nawet jeżeli nie były własnością sprawcy, niezależnie od winy osoby będącej właścicielem przedmiotu objętego przypadkiem narusza prawo do równego traktowania wyrażone w art. 32 Konstytucji w związku z prawem własności wyrażonym w art. 64 ust. 2 Konstytucji, zgodnie z którym „*Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej*”. Przepis ten daje bowiem możliwość orzekania przepadku według uznania sędziego, który może legalnie pozbawić własności zarówno osobę, która przykładowo czerpie zyski z przestępczej działalności osób trzecich, jak i osobę niewinną, która nie miała świadomości celu, w jakim osoba trzecia będzie posługiwała się należącym do niej przedmiotem. Jednocześnie, brak uwzględnienia w art. 70 ust. 1 upn przesłanki orzeczenia przepadku w postaci winy właściciela przedmiotu objętego przypadkiem, pozwala na wydanie dwóch skrajnie odmiennych orzeczeń w przypadku identycznych stanów faktycznych. W konsekwencji, art. 70 ust. 1 upn pozwala na odmienne traktowanie obywateli znajdujących się w tej samej sytuacji faktycznej.

III. Naruszenie prawa własności wyrażonego w art. 21 oraz art. 64 ust. 1 i 3 Konstytucji w związku z zasadą proporcjonalności wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji

Przepis art. 70 ust. 1 upn bez wątplenia pozwala na ingerencję w konstytucyjne prawo własności. Ograniczenie prawa własności możliwe jest natomiast jedynie w przypadku gdy nie została naruszona zasada proporcjonalności wyrażona w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Możliwość orzeczenia na podstawie art. 70 ust. 1 upn przepadku przedmiotu nienależącego do sprawcy, lecz do osoby, która nie popełniła przestępstwa stanowi naruszenie zasady proporcjonalności wyrażonej w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Zdaniem Trybunału wyrażonym w wyroku z dnia 11 maja 1999 r., sygn. P. 9/98, Dz.U. 1999 Nr 44 poz. 434, w art. 31 ust. 3 Konstytucji sformułowano kumulatywnie ujęte przesłanki ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności. Są to:

1. ustawowa forma ograniczenia,
2. istnienie konieczności wprowadzenia ograniczenia w demokratycznym państwie,
3. funkcjonalny związek ograniczenia z realizacją wskazanych w art. 31 ust. 3 wartości (bezpieczeństwo państwa, porządek publiczny, ochrona środowiska, zdrowia i moralności publicznej, wolności i praw innych osób) oraz

4. zakaz naruszania istoty danego prawa i wolności.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego zasada proporcjonalności „z jednej strony stawia przed prawodawcą każdorazowo wymóg stwierdzenia rzeczywistej potrzeby dokonania ingerencji w danym stanie faktycznym w zakres prawa bądź wolności jednostki. Z drugiej zaś winna ona być rozumiana jako wymóg stosowania takich środków prawnych, które będą skuteczne, a więc rzeczywiście służące realizacji zamierzonych przez prawodawcę celów. Ponadto chodzi tu o środki niezbędne, w tym sensie, że chronić one będą określone wartości w sposób bądź w stopniu, który nie mógłby być osiągnięty przy zastosowaniu innych środków. Niezbędność to również skorzystanie ze środków jak najmniej uciążliwych dla podmiotów, których prawa lub wolności ulegną ograniczeniu. Ingerencja w sferę statusu jednostki musi więc pozostawać w racjonalnej i odpowiedniej proporcji do celów, których ochrona uzasadnia dokonane ograniczenie. Zatem «konieczność», o której mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP mieści w sobie postulat niezbędności, przydatności i proporcjonalności sensu stricto wprowadzanych ograniczeń” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 stycznia 1999 r., sygn. akt P 2/98).

Jak wskazano w cytowanym już wcześniej orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego „każdy przepis ograniczający konstytucyjne wolności lub prawa [w szczególności zatem tak doniosłe prawo, jakim jest prawo własności] winien być sformułowany w sposób pozwalający jednoznacznie ustalić, kto i w jakiej sytuacji podlega ograniczeniom.” Przepis art. 70 ust. 1 upn nie wskazuje w sposób jednoznaczny kiedy takie ograniczenie jest dopuszczalne, w konsekwencji uznać należy, że możliwe jest orzeczenie przepadku przedmiotu niezależnie od winy właściciela tego przedmiotu. Nie można uznać, że przewidziana w art. 70 ust. 1 upn możliwość orzeczenia przepadku przedmiotu służącego do popełnienia przestępstwa niezależnie od winy właściciela przedmiotu objętego przepadkiem, pozostaje w racjonalnej i odpowiedniej proporcji do celów, których ochrona uzasadnia dokonane ograniczenie. Uznać zatem należy, że art. 70 ust. 1 upn sprzeczny jest z art. 21 i art. 64 ust. 1 i 3 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, gdyż pozwala naruszać prawo własności, pomimo niespełnienia przesłanek niezbędności, proporcjonalności i przydatności wyrażonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

IV. Naruszenie prawa do sądu wyrażonego w art. 45 ust. 1 Konstytucji w postaci prawa do dwuinstancyjności postępowania wyrażonego w art. 176 ust. 1 Konstytucji

Zgodnie z art. 421 k.p.k. „osobie nie będącej oskarżonym, która zgłasza roszczenie do mienia objętego przepadkiem przedmiotów, przysługuje prawo dochodzenia swych roszczeń tylko w drodze postępowania cywilnego”. Przepis ten jest niezgodny z prawem do sądu rozumianym jako konstytucyjne prawo do dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Jak wspomniano wcześniej, należy zauważyć, że możliwość dochodzenia roszczeń w odrębnym postępowaniu nie stanowi środka zaskarżenia, ani innego środka odwoławczego. Ponadto, przyjmuje się, że możliwość wystąpienia z roszczeniem do mienia objętego przepadkiem w postępowaniu cywilnym nie obejmuje sytuacji, gdy prawo przewiduje fakultatywne orzeczenie przepadku (jak to miało miejsce w przedmiotowej sprawie).

Niezależnie jednak od możliwości wniesienia powództwa w postępowaniu cywilnym, dopuszczalności złożenia pozwu w odrębnym postępowaniu, jak podkreślono wcześniej, nie można uznać za spełnienie konstytucyjnego wymogu kontroli instancyjnej orzeczenia wydanego w postępowaniu karnym. Brak dwuinstancyjności kontroli sądowej jest niedopuszczalny z uwagi na konieczność ochrony konstytucyjnego prawa własności obywatela oraz wolności wyrażonej w art. 42 ust. 1 Konstytucji wynikającej z zasady *nullum crimen sine lege*. Kontrola instancyjna orzeczenia sądu powinna być tym bardziej przewidziana w sytuacji, gdy orzeczenie przypadku jest fakultatywne, zatem sąd ma prawo orzec wypadek przedmiotu przy braku jakichkolwiek przesłanek ustawowych, według własnego uznania; natomiast osoba pozbawiona własności nie ma w tym wypadku możliwości obrony swoich praw poprzez złożenie zażalenia od takiego orzeczenia.

Art. 421 KPK narusza zatem konstytucyjne prawo do sądu wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, które w tym wypadku należy rozumieć jako prawo do dwuinstancyjnego rozpatrzenia przez sąd każdej sprawy. Z art. 45 ust. 1 Konstytucji wynika, że każde postępowanie sądowe powinno być oparte na zasadzie sprawiedliwości i jawności. Istotą sprawiedliwego postępowania sądowego jest natomiast kontradiktoryjność, czyli prawo strony do przedstawienia dowodów, twierdzeń i argumentów. Art. 421 KPK uniemożliwia osobie pozbawionej własności przedmiotu poznanie uzasadnienia postanowienia sądu o przypadku oraz przedstawienia swoich argumentów przemawiających za tym, że w danej sytuacji orzeczenie przypadku jest niedopuszczalne.

Należy przytoczyć fragment orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2003 r., w którym Trybunał stwierdził, że „*W ramach ogólnie sformułowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji prawa do sądu mieszczą się w rzeczywistości dwa prawa: prawo do sądu jako prawo do sądowego wymiaru sprawiedliwości, a więc merytorycznego rozstrzygnięcia (o przypisaniu odpowiedzialności karnej, o rozstrzygnięciu innej niż karna „sprawy”, w ujęciu szerokim, odpowiadającym szerokiemu zakresowi art. 45 Konstytucji) w zakresie praw jednostki oraz prawo do sądowej kontroli aktów godzących w konstytucyjnie gwarantowane wolności (prawa) jednostki. Artykuł 176 Konstytucji, wymagający dwuinstancyjności postępowania – odnosi się tylko do tej pierwszej sfery: prawa do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy przez sądy, nie zaś wypadków, gdy sądy działają jako organ kontroli innych aktów władzy publicznej rozstrzygających sprawy jednostek po to, aby ustrzec je przed arbitralnością władzy.*”⁶. Z powyższego orzeczenia wynika zatem, że dwuinstancyjność postępowania wymagana jest w odniesieniu do postanowienia o przypadku, skoro o przypadku orzeka merytorycznie sąd, bez wątpienia nie działając jedynie jako organ kontroli innych aktów władzy publicznej, lecz jako organ rozpoznający sprawę od początku do końca.

W przypadku orzeczenia o przypadku w postępowaniu karnym, Sąd orzeka o pozbawieniu praw właściciela przedmiotu, niebędącego sprawcą przestępstwa. Zatem w postępowaniu karnym może być kształtowana także sytuacja prawna innej osoby niż oskarżony. W takim przypadku konieczne jest zapewnienie tej osobie możliwości kontroli instancyjnej orzeczeń kształtujących zakres jej praw. Przepis art. 421 KPK takiej możliwości nie przewiduje, co w sposób oczywisty narusza prawo obywateli do sądu w postaci prawa do dwuinstancyjności postępowania sądowego.

---

⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2003 r., sygn. akt SK 38/02, Dz. U. Nr 88, poz. 818.

